

**Mateusz Ratyński, *Jan Dębski (1889–1976). Polityk kompromisu*,
wyd. Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego,
ss. 414, fot, Warszawa 2019**

Polityk sztuki kompromisu

Decyzje podejmowane przez polityków i innych działaczy społecznych od zawsze wzbudzały i nadal wzbudzają wiele emocji. Obecnie, w erze mediów elektronicznych i częstego przymusu szybkiego rozwiązywania poszczególnych kwestii, politycy są z nich rozliczani na bieżąco. Na współczesnej scenie politycznej niezwykle trudno jest także odnaleźć polityków, którzy kierowaliby się znaną z dyplomacji skuteczną strategią negocjacyjną „sztuki kompromisu”. Działaczem, który był swego rodzaju twarzą tej wcale niełatwej sztuki w okresie II Rzeczypospolitej był właśnie Jan Dębski, którego biografią pt. *Jan Dębski (1889–1976). Polityk kompromisu* autorstwa dr. Mateusza Ratyńskiego wydało w tym roku Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego.

Publikacja ukazuje życie i działalność Dębskiego, który żył na przestrzeni aż czterech epok historycznych. Wszechstronnie wykształcony – oprócz prowadzenia działalności polityczno-społecznej, publikował swoje prace na łamach polskich czasopism, a z wykształcenia był chemikiem i pedagogiem. Bohater książki, mimo iż wpisywał się obecnością w najważniejsze wydarzenia życia publicznego XX wieku, nie doczekał się do tej pory swej biografii. W porównaniu do liczby pełnionych funkcji, osoba Dębskiego niezwykle rzadko jest przytaczana w opracowaniach i innych materiałach historycznych. Monografia dr. Mateusza Ratyńskiego składa się z siedmiu poszczególnych rozdziałów uporządkowanych chronologicznie.

Pierwszy rozdział pracy pt. *Dzieciństwo, młodość i początki działalności politycznej (1889–1919)* skupia się na opisanu poszczególnych dwóch okresów tj. pierwszych lat życia i młodości. Autor poświęcił również miejsce na ukazaniu pierwszych styczności Dębskiego z działalnością publiczną. Polityk spędził swoje dzieciństwo w rodzinnym Mircu, następnie kształcił się w Radomiu, by swoją edukację wyższą kontynuować na studiach w Belgii na uniwersytecie w Liège i osiągając stopień kandydata inżynierskiego sztuk i rzemiosł. Syn zubożałych szlachciców Michała i Felicji z domu Kwiatkowskiej należał do pokolenia wychowanego w głębokim patriotyzmie oraz przekonanego do idei walki o niepodległość Polski. Stąd też decyzja o przyłączeniu się Dębskiego podczas studiów do Związku Młodzieży Polskiej ZET, gdzie zawarł wiele nowych i ważnych kontaktów. Końcówka rozdziału stanowi moment przełomowy w życiu młodego działacza – jest to wybuch I wojny światowej. Dębski pracował wówczas w polskim szkolnictwie

w Radomiu i Chełmie, w charakterze organizatora placówek oświatowych oraz nauczyciela.

Drugą część książki otwiera działalność polityczna Dębskiego jako posła na Sejm Ustawodawczy (1919–1922). Autor skrętnie opisuje m. in. kwestię zjednoczenia ludowców i Dębskiego jako jednego z jej zwolenników, a także aktywnej pracy jako posła ugrupowania PSL „Wyzwolenie” i PSL „Piast” na płaszczyznach oświaty, wojska, administracji i ubezpieczeń. Ten etap kończy się dwiema podróżami zagranicznymi – do Stanów Zjednoczonych oraz do Bułgarii.

Kulminację działalności politycznej Dębskiego stanowią lata 1922–1927. W trzecim rozdziale biografii poznajemy bohatera jako Prezesa Klubu Parlamentarnego PSL „Piast”, Przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych, a także jako potencjalnego kandydata na premiera. Pasma sukcesów Dębskiego kończy podrozdział o kwestii stosunku bohatera do współpracy z obozem pomajowym.

Część czwarta traktuje o czasach opozycyjnych w kontekście rządów sanacji w latach 1927–1930. Autor biografii wymienia Dębskiego jako współtwórcę Centrolewu. W kontraście do tego powstał kolejny rozdział książki, w której Jan Dębski zostaje wybrany do władz Ligii Morskiej i Kolonialnej, a także rozpoczyna swoją działalność w nowej roli – senatora.

Czasy II wojny światowej autor Mateusz Ratyński przedstawił w najkrótszej części biografii – tytuł rozdziału jednoznacznie sugeruje, że Dębski poszukiwany przez Niemców pozostawał w ukryciu. Jednak czasy powojenne od 1945 roku do śmierci działacza w 1976 roku zostały skrupulatnie opisane w ostatnim rozdziale pracy *W okresie Polski Ludowej (1945–1976)*. Dębski pomimo nowych warunków politycznych nie zrezygnował z działalności politycznej i społecznej. Piastował istotne urzędy i funkcje w strukturach PSL i ZSL oraz propagował działalność oświatową. Autor biografii w ten sposób przedstawił polityka jako niezwykle zaangażowaną osobę, która działała do ostatnich swoich dni.

Do sięgnięcia po biografię Dębskiego skłania także wyróżniająca się oprawa graficzna – ponad 400-stronicowa praca została wydana w twardej okładce utrzymanej w szaro-bordowej kolorystyce. Postać wybija się na tle okładki, co jednoznacznie traktuje, że jest to biografia. Pod względem edytorskim książka została dopracowana w sposób profesjonalny – nie znajduje się w niej błędów językowych, stylistycznych czy natury wydawniczo-edytorskiej. Autor załączył bardzo dużo materiałów graficznych związanych z Dębskim – co istotne, są one różnorodne, w książce można znaleźć m. in. fotografie (zarówno z przeszłości, jak i obecnie wykonane przez autora), skany czasopism, karykatury etc. Interesującym elementem jest opublikowana nowoczesna grafika przedstawiająca Dębskiego i miejsca, które są z nim w jakiś sposób związane. Główny bohater stoi na tzw. „rozstaju dróg” pomiędzy dwoma drogowskazami, z których jeden wskazuje „kompromis”, a drugi „koniunkturalizm”, a w tle można dostrzec między innymi Paryż czy budynek polskiego sejmu. Grafika pokazuje niezwykle cienką granicę pomiędzy tymi

dwoma słowami oraz idealnie oddaje częsty problem, z którym borykał się Dębski w swojej działalności politycznej i społecznej.

Autor książki dał drugie, nowe życie Dębskiemu. Przy pomocy tej biografii pomógł ponownie zapisać się na kartach historii niezwykle ważnej, aczkolwiek zapomnianej postaci II RP. Praca stanowi dokładne i skrupulatne źródło nie tylko wydarzeń dotyczących bezpośrednio bohatera, ale również tła oraz ówczesnej sytuacji społecznej i politycznej w kraju. Pomaga to w zrozumieniu specyfiki czasów czterech epok oraz próby dopasowania się polityka poszukującego przez całe życie arystotelejskiego złotego środka.

Patrycja Sieląg
Akademia Finansów i Biznesu Vistula
w Warszawie